

Рецензія
на монографію О. М. Бикова
«ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ РЕАЛІЗАЦІЇ
ПРАВА НА СВОБОДУ ВІРОСПОВІДАННЯ В УКРАЇНІ:
КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ»

На початку ХХІ століття Україна, вийшовши на шлях формування правової держави, для якої людина, її життя та здоров'я, честь і гідність, недоторканність та безпека є головною соціальною цінністю, радикально, активізувала процес реалізації, охорони та захисту прав людини, серед яких значну цінність має право на свободу віросповідання. Своєю чергою, реальність права на свободу віросповідання, як і будь-якого іншого права особи, залежить від наявності дієвого механізму його правового регулювання. Основою такого механізму в Україні є національне законодавство, насамперед, Конституція України, котрою проголошується, що «кожен має право на свободу світогляду і віросповідання» (ст. 35), Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації», а також інші нормативно-правові акти.

Варто зауважити, що дослідження конституційно-правового регулювання відносин у сфері реалізації права на свободу віросповідання є надзвичайно актуальним у зв'язку з величезною роллю, котру відіграє свобода релігійних і світоглядних переконань у житті суспільства, країни та кожної людини. Саме тому монографія О. М. Бикова «Правове регулювання відносин у сфері реалізації права на свободу віросповідання в Україні: конституційно-правовий аспект» є своєчасним дослідженням питань забезпечення конституційного права на свободу віросповідання, що регламентується узгодженням інтересів віруючих і невіруючих громадян, релігійних об'єднань та груп, взаєморозумінням і соціальним компромісом; сприяє зміцненню та захист моральних цінностей суспільства через реалізацію позитивного соціально-етичного потенціалу різних форм релігійних традицій суспільства.

Актуальності цьому дослідженню додає наявна і роботі характеристика процесу забезпечення та захисту конституційного права на свободу віросповідання, адже це вимагає від теорії права ґрунтовних концептуальних розробок у сфері гарантій правового статусу особи; питань правової регламентації конституційного права на свободу віросповідання; комплексний аналіз правових основ взаємин держави і релігійних об'єднань.

Зважаючи на поставлену мету монографічного дослідження О. М. Бикова — на основі аналізу чинного законодавства України та практики його реалізації визначити сутність і розкрити особливості конституційно-правового регулювання відносин у сфері реалізації права на свободу віросповідання в Україні, а також розробити науково обґрунтовані рекомендації з удосконалення конституційно-правового регулювання відносин в означеній сфері, — необхідно зауважити її своєчасність.

Серед одержаних наукових результатів дослідження варто виділити надання авторського визначення поняттю релігійних відносин, під яким автор розуміє різновид суспільних відносини, що виникають у духовній сфері між віруючими людьми, релігійними організаціями, що спрямовані на реалізацію їхніх суб'єктивних прав і свобод.

Заслугує на схвальну оцінку виділення автором характерних ознак свободи віросповідання, зокрема таких: 1) свобода віросповідання є можливістю пев-

ної поведінки; 2) свобода віросповідання є суб'єктивним правом особи, яким вона може розпоряджатися на власний розсуд; 3) вона передбачає: право сповідувати віровчення тієї чи тієї релігії, право відправляти релігійний культ і право утворювати релігійну організацію чи входити до утвореної раніше організації; 4) гарантується Конституцією та законодавством України; 5) забезпечується державою через встановлення певної відповідальності за її порушення.

У монографії О. М. Бикова на високому науковому рівні переконливо доведено, що свобода віросповідання передбачає елементи: мати релігію чи переконання; право сповідувати віровчення; право на релігійну освіту; право виховувати дітей в дусі віровчення певної релігії; право відправляти релігійний культ; право утворювати релігійну організацію чи входити до утвореної раніше; право бути священнослужителем; право релігійної пропаганди (місіонерство).

Серед позитивних положень монографії О. М. Бикова «Правове регулювання відносин у сфері реалізації права на свободу віросповідання в Україні: конституційно-правовий аспект» можна зазначити авторське тлумачення та пояснення конституційних гарантій права на свободу віросповідання, під якими пропонується розуміти регламентовані нормами Конституції України й деталізовані нормами поточного законодавства сукупність державно-правових інститутів, процедур і норм, які забезпечують реалізацію, охорону та захист даного права. Конституція України містить як безпосередні гарантії здійснення права громадян на свободу віросповідання, так і загальні гарантії здійснення прав людини, що поширюються на весь перелік прав.

Загалом, монографію О. М. Бикова «Правове регулювання відносин у сфері реалізації права на свободу віросповідання в Україні: конституційно-правовий аспект» можна використати як у навчальному процесі під час викладання дисципліни «конституційне право», так і безпосередньо в практичній діяльності фахівців з конституційного права. Подана наукова монографія стане у пригоді для системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації правників, а також буде доречною для тих, хто цікавиться проблемами юриспруденції у сфері регулювання права на свободу віросповідання.

Кузьменко В. Б.,

доктор юридичних наук,

завідувач кафедри теорії держави і права

Одеського державного університету внутрішніх справ